

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అయోధ్యాకాండే

॥ అష్టచత్వారింశః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ అష్టచత్వారింశః సర్గః ॥

పురవాసినీనాం స్త్రీణాం విలాపః

తేషామేవం విషణ్ణానాం పీడితానామతీవ చ |
బాష్పవిప్లుతనేత్రాణాం సశోకానాం ముమూర్షయా || 2.48.1 ||

అభిగమ్య నివృత్తానాం రామం నగరవాసినాం |
ఉద్ధతానీవ సత్త్వాని బభూవురమనస్వినాం || 2.48.2 ||

స్వం స్వం నిలయమాగమ్య పుత్రదారైః సమావృతాః |
అశ్రూణి ముముచుః సర్వే బాష్పేణ పిహితాననాః || 2.48.3 ||

న చాహృష్యన్ న చామోదన్ వణిజో న ప్రసారయన్ |
న చాశోభంత పణ్యాని నాపచన్ గృహమేధినః || 2.48.4 ||

నష్టం దృష్ట్వా నాభ్యనందన్ విపులం వా ధనాగమం |
పుత్రం ప్రథమజం లభ్యా జననీ నాప్యనందత || 2.48.5 ||

గృహే గృహే రుదత్యశ్చ భర్తారం గృహమాగతం |
వ్యగర్హయంత దుఃఖార్తా వాగ్భిస్తోత్తైరివ ద్విపాన్ || 2.48.6 ||

కిం ను తేషాం గృహైః కార్యం కిం దారైః కిం ధనేన వా |
పుత్రైర్వాపి సుఖైర్వాపి యే న పశ్యంతి రాఘవం || 2.48.7 ||

ఏకః సత్పురుషో లోకే లక్ష్మణః సహ సీతయా |
యోఽనుగచ్ఛతి కాకుత్స్థం రామం పరిచరన్ వనే || 2.48.8 ||

ఆపగాః కృతపుణ్యాస్తాః పద్మిన్యశ్చ సరాంసి చ |
యేషు యాస్యతి కాకుత్స్థో విగాహ్య సలిలం శుచి || 2.48.9 ||

శోభయిష్యంతి కాకుత్స్థమటవ్యో రమ్యకాననాః |
ఆపగాశ్చ మహానూపాః సానుమంతశ్చ పర్వతాః || 2.48.10 ||

కాననం వాపి శైలం వా యం రామోఽనుగమిష్యతి |
ప్రియాతిథిమివ ప్రాప్తం నైనం శక్యంత్యనర్చితుం || 2.48.11 ||

విచిత్రకుసుమాపీడా బహుమంజరిధారిణః |
రాఘవం దర్శయిష్యంతి నగా భ్రమరశాలినః || 2.48.12 ||

అకాలే చాపి ముఖ్యాని పుష్పాణి చ ఫలాని చ |
దర్శయిష్యంత్యనుక్రోశాద్ గిరయో రామమాగతం || 2.48.13 ||

ప్రస్తవిష్యంతి తోయాని విమలాని మహీధరాః |
విదర్శయంతో వివిధాన్ భూయశ్చిత్రాంశ్చ నిర్ఘరాన్ || 2.48.14 ||

పాదపాః పర్వతాగ్రేషు రమయిష్యంతి రాఘవం |
యత్ర రామో భయం నాత్ర నాస్తి తత్ర పరాభవః || 2.48.15 ||

స హి శూరో మహాబాహుః పుత్రో దశరథస్య చ |
పురా భవతి నోఽదూరాదనుగచ్ఛామ రాఘవం || 2.48.16 ||

పాదచ్ఛాయా సుఖం భర్తుస్తాదృశస్య మహాత్మనః |
స హి నాథో జనస్యాస్య స గతిః స పరాయణం || 2.48.17 ||

వయం పరిచరిష్యామః సీతాం యూయం చ రాఘవం |
ఇతి పౌరస్త్రియోభర్త్యాన్ దుఃఖార్తాస్తత్తదబ్రువన్ || 2.48.18 ||

యుష్మాకం రాఘవోఽరణ్యే యోగక్షేమం విధాస్యతి |
సీతా నారీజనస్యాస్య యోగక్షేమం కరిష్యతి || 2.48.19 ||

కో న్వనేనాప్రతీతేన సోత్యంఠితజనేన చ |
సంప్రీయేతామనోజ్ఞేన వాసేన హృతచేతసా || 2.48.20 ||

క్షేకేయ్యా యది చేద్ రాజ్యం స్యాదధర్మమనాథవత్ |
న హి నో జీవితేనార్థః కుతః పుత్రైః కుతో ధనైః || 2.48.21 ||

యయా పుత్రశ్చ భర్తా చ త్యక్తావైశ్వర్యకారణాత్ |
కం సా పరిహరేదన్యం క్షేకేయీ కులపాంసనీ || 2.48.22 ||

క్షేకేయ్యా న వయం రాజ్యే భృతకా హి వసేమహి |
జీవంత్యా జాతు జీవంత్యః పుత్రైరపి శపామహే || 2.48.23 ||

యా పుత్రం పార్థివేంద్రస్య ప్రవాసయతి నిర్ఘ్నా |
కస్తాం ప్రాప్య సుఖం జీవేదధర్మ్యాం దుష్టచారిణీం || 2.48.24 ||

ఉపద్రుతమిదం సర్వమనాలంభమనాయకం |
క్షేకేయ్యాస్తు కృతే సర్వం వినాశముపయాస్యతి || 2.48.25 ||

నహి ప్రవ్రజితే రామే జీవిష్యతి మహీపతిః |
మృతే దశరథే వ్యక్తం విలోపస్తదనంతరం || 2.48.26 ||

తే విషం పిబతాలోడ్య క్షీణపుణ్యాః సుదుఃఖితాః |
రాఘవం వానుగచ్ఛధ్వమశ్రుతిం వాపి గచ్ఛత || 2.48.27 ||

మిథ్యాప్రవాజితో రామః సభార్యః సహలక్ష్మణః |
భరతే సన్నిబద్ధాః స్మః సౌనికే పశవో యథా || 2.48.28 ||

పూర్ణచంద్రాననః శ్యామో గూఢజత్తురరిందమః |
ఆజానుబాహుః పద్మాక్షో రామో లక్ష్మణపూర్వజః || 2.48.29 ||

పూర్వాభిభాషీ మధురః సత్యవాదీ మహాబలః |
సౌమ్యశ్చ సర్వలోకస్య చంద్రవత్ ప్రియదర్శనః || 2.48.30 ||

నూనం పురుషశార్దూలో మత్తమాతంగవిక్రమః |
శోభయిష్యత్యరణ్యాని విచరన్ స మహారథః || 2.48.31 ||

తాస్తథా విలపంత్యస్తు నగరే నాగరస్త్రియః |
చక్రుశుర్దుఃఖసంతప్తా మృత్యోరివ భయాగమే || 2.48.32 ||

ఇత్యేవం విలపంతీనాం స్త్రీణాం వేశ్మసు రాఘవం |
జగామాస్తం దినకరో రజనీ చాభ్యవర్తత || 2.48.33 ||

నష్టజ్వలనసంతాపా ప్రశాంతాధ్యాయసత్కథా |
తిమిరేణానులిప్తేవ తదా సా నగరీ బభౌ || 2.48.34 ||

ఉపశాంతవణిక్పణ్యా నష్టహర్షా నిరాశ్రయా |
అయోధ్యా నగరీ చాసీన్నష్టతారమివాంబరం || 2.48.35 ||

తదా స్త్రియో రామనిమిత్తమాతురా
యథా సుతే భ్రాతరి వా వివాసితే |
విలప్య దీనా రురుదుర్విచేతసః
సుతైర్హితాసామధికోఽపి సోఽభవత్ || 2.48.36 ||

ప్రశాంతగీతోత్సవన్యత్యవాదనా
విభ్రష్టహర్షా పిహితాపణోదయా |

తదా హ్యయోధ్యా నగరీ బభూవ సా
మహర్ణవః సంక్షపితోదకో యథా || 2.48.37 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
అయోధ్యాకాండే అష్టచత్వారింశః సర్గః ||